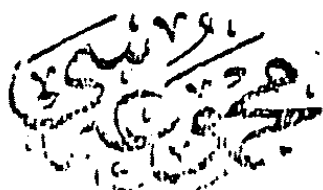

تاریخ وادستان

۱۳۳۶ هـ

بىكون بىلنير قىستى مجموعه مك اما
پك چوق آرا لير اورته ده مجموعه بولنيز

ايتدك شرف خدمت اجدادى وراموش
آثارنه اسلافرك رغبت اولنيز

پادشاه ملك اسلامه معین اولسون زؤف
 درد چوق ، همدرد ناموجود ، مستقبل مخوف
 درد مهلكدر بودرده اکتساب ایتك وقوف
 سویلین بیلمز بیلن لب بسته ودلخوندر
 بونه ایش یارب بونه حکمت بونه قانوندر
 مضطرب بحران بی درمان ایچنده پادشاه
 اولیای مصلحت کمره ، سلطان بی کناه
 دست استیلای بدخواهانده امیدگاه
 سد اولندی سوبسو کویاکه باب انتباه
 یاره لندی سیف حیف ایله سراپا خیرخواه
 آم ، ای دهر دنی آچدك یورکده یاره آم
 صنف مظلومان ایچون نه ملتجا وار نه یناه
 قابل حل اولمدی کیتدی بورعز واشتباه
 سویلین بیلمز بیلن لب بسته ودلخوندر
 بونه ایش یارب بونه حکمت بونه قانوندر

دیاربکری سعید پاشا مرحومك برنبذه ترجمهٔ حالی

سعید پاشا حضرتلری ، ترقی ملک وملت خصوصنده کی همت
 وغیرتیه معروف و ممتاز اولان مشیر اسماعیل حق پاشا مرحومك دیاربکر
 والیلکنه تاریخ تعیینی بولان ۱۲۸۴ سنه سنده دیاربکر مکتوبی
 معاونلکنده بولئوردی . اسماعیل پاشا حضرتلرینك مظهر تقدیری
 اوله رق واقع اولان انهاسیله ۱۲۸۵ سنه سنده رتبهٔ ثانیه صنف ثانیسه
 نائل وسنه مذکورہ طرفنده مکتوبی ولایت مقامه واصل اولدی .
 ینه مشیر قدردان مشار الیه انهاسیله ۱۲۸۷ سنه سنده عهده سنه رتبهٔ
 ثانیه صنف / میایزی توجیه اولندی ؛ ینه والی مشارالیه حضرتلرینك

غایت ودالات قدردانیلریله ۱۲۸۹ سنه سنده رتبه رفیعه میرمیرانی ایله معموره العزیز سنجاغی متصرفلغنه تعین بیورلدی. ۱۲۹۱ سنه سنده مرغیش سنجاغی متصرفلغنه و ۱۲۹۳ سنه سنده ماردین سنجاغی متصرفلغنه نقل مأموریت ابتدی .

بوعبد عاجزك اوصردده ایکی داییلرمدن بری ماردین سنجاغی تحریرات مدیری، دیکری اواء مذکور رسومات مدیری بولندقلرندن بنده کزده برای تبدیل هوا ماردینده بولنیوردم . کرچه سعید پاشا عالمه سیله پک قدیم اولان مناسبت حسیله دیاربکر مکتوبیحیسی بولندیغی ائشاده ودها اقداملری یا کندیلری خانه منری تشریف ایتک ویاخود بنده کز سعادتحانه لرینه کیتمک صورتیله پک چوق دفعه مبارک اللرینی اویمش و دعاسنی آلمش ایسه مده اولوقت سن صباوتده اولدیغمدن پاشای مشارالیه حضرتلرینک علم و عرفانی ادراک ایدمک بر صورتده ملاقاتمز و مشاعره لریمز ماردین متصرفلقلرندن اعتباراً یاشلار . بونک تفصیلاتی (تذکره شعرای آمد) نام مطبوع کتابمزک ۶۸ نجی صحیفه سنده محرردر . پاشای مشارالیه حضرتلرینک اشعارنده دخی تأثیراتی تجلی ایلدیکی وجهله فوق الغایه بر صورتده عقیف و مستقیم و صادق و محب دولت ایدی .

استقامتی یالکز نفسیله قائم اولیوب زماننده هیچ بر مأمور ارتکاب ایده مزدی . ماردین سنجاغنک شیرازه انضباطی مختل اولمشدی . معیتته ژاندارمه لر الهرق اشقیا تعقیبه چیقدی . هانکی کویه اوغرادای ایسه حین حرکتده معیتده بولان ژاندارمه وسائر افراده ویریلان یمک ایلله آتلیرینک یم بدللرینی بادفتر حساب ایتدیره رک کیسه سندن تسویه ایتر و کیسه یه بر حجه و بر ذره ظلم و ضرر ایتدیر مزدی .

بو حالی کورن اهالی پاشایه فوق العاده محبت باغلامش و طاغلرده نه قدر اشقیا واریسه بوعدالت اوزرینه جمله سی اغلایه رق کلوب پاشایه تسلیم اولمشلردی .

پاشا فوق العاده متواضع و شفقتکار اولماقده برابر حکومتی زماننده .

اويله برمهانی حائر ایدی که حکومتی دائره سنده باغرمق چاغرمق
 شویله طورسون حتی یوکسک سس ایله بر کیمسه اوکسوره مزدی .
 زیرا پاشانک علم و عرفانه و بیوکلکنه قارشی هرکس حجاب ایدردی .
 حرب الیم زمانی اولدیغندن عسا کر نظامیه وردیف قوتلری عموماً
 موقع حربده اولدیغی حالده ماردین سنجاغی اويله بر رفاه و راحت
 نائل اولمش ایدی که بر آدم باشنه آلتون تپسیسی آله رق سنجاغک بر
 اوجندن بر اوجنه کیتسه کیمسه طوقه مزدی .
 سعید پاشا ایله ماردین ده بر سنه قدر اتم استراحت واکمل سعادتله
 وقت کچیردک؛ ۱۲۹۴ سنه سنده موش متصرفلغنه تحویل مأموریت ایلدی .
 بزنه قدرده موش متصرفلغنده بولنه رق خسته لندیکندن ۱۲۹۵
 سنه سنده بالاستعفا دیاربکره عودت ایتدی .
 بو عبد عاجزده ماردیندن دیاربکره کلش بولندیغندن بودفعه ده
 بر سنه زیاده دیاربکرده مشاعره و مذاکره ایله وقت کچیردک .
 دیاربکرده بر عادت واردر . بایراملرده اشراف و خاندانه زیارته کلنلر
 خدمتجیلره بر مقدار بخشیش ویررلر . بو بخشیشک یکونی هر بر
 مأمور ویا اشرافک مأموریت ویا حرمت و شرافته کوره خلیجه بر مقدار
 بالغ اولور . حالویه ایکن سعید پاشا حضرتلری کندی خدمتجیلرینی
 بویه خسیس شیلره آلدیر مزو دیاربکره برنجی درجه اولان خاندانلرینک
 خدمتجیلری بر بایرامده نه قدر عطیه آلمش ایسه تحقیق ایدرک اوندن
 دهها زیاده سنی کندی خدمتجیلرینه کیسه سندن اعطا و تطیب ایلردی .
 ۱۲۹۶ سنه سنده بو عبد عاجز هیئت اصلاحیه کتابته و سعید پاشا
 حضرتلری ده سعرد سنجاغی متصرفلغنه تعیین اولنه رق . کیتی چاکر
 بر یکا سرو دلارا بر یکا - مصراعنک حکمی ظهوره کلدی .
 آره دن سکز سنه کچمش ایدی . بو عبد کینه اطنه اعشار نظارتی
 باشکتابتده بولئوردم . ۱۳۰۴ سنه سنده عموم ولایات اعشار نظارتلرینک
 لغوی حسیله استانبوله کلدیم .

او صروده سعید پاشا حضرتلری ده استانبوله کلدیلر . مشارالیه
 حضرتلرینک کماکان نخبترلریله مشرف اولدیغم حالده آز بر مدت صکره
 یانیه ولایتده لسقویک سنجاعی محاسبه جیلکنه تعیین اولندم . لسقویک
 محاسبه جیلکندن بر بحق سنه صکره ، اولوقت انقره والیسی بولنان
 عابدين پاشا حضرتلرینک طلب وانهاسیله قیرشهری محاسبه جیلکنه تعیین
 اولنهرق ۱۳۰۶ سنه سنده درسمعاده کلدیکمده سعید پاشا حضرتلرینی
 درسمعاده بولدم . تقدیم ایلدیکی « مرأت العبر » تاریخی اوزرینه بر
 ولایت والیلکنه تعیینی حقنده اراده سنیه شرفعلق ایتشدی .
 نیکورنجه ، پک ممنون اولدی . « وقتنه کلدک حاضر اولیقینه
 بر ولایت والیلکنه تعیین اولندیغم کی بعض منتخب آنارکزی خاکپای
 شاهانهیه تقدیم ایدر اراده سنیه سنی بالاستحصال سنی دفتردارقله
 کوتوزیرم » دیدی . وواقع اولان تسبیلری اوزرینه درت آی قدر
 درسمعاده انتظار ایتدم ، برشی چیقمدی . اولوقت صدر اعظم کامل
 پاشا ایدی . حقنده متأثرانه سوزلر سویلدی : « او بیروت متصرفی ، بنده
 عین معاشله مرعش متصرفی ایدم . حقوق قدیمه وارایکن بویله یاپه جغنی
 مأمول ایتزدم دیدی » وارتق قیرشهرینه کیتمکلکمه مساعدده ایلدی .
 مبارک اللرینی اویدم ، وداع ایتدم . بر امرکز وارمی دیدم .
 « انقره والیسی عابدين پاشا حضرتلرینه سویله ، خاکپای شاهانهیه
 عرض ایله اون سکز یاشنده بولنان مخدومی راسخ بکه رتبه ثانیه
 صنف متمیزی توجیه ایتدیزدیکنی غزته لرده کوردم . بو قدر استعجاله
 نه لزوم وار . قرق اللی یاشنده قیمتی مأمورلر واردرکه رتبه ثالثه لری
 بیله یوقدر . بو کی حاللری فلک چکمز . بن حیاتده بولندجه اوغلم
 نظیف وفائق عالییه نه رتبه توجیه ایتدیرم حکم ، نه ده مأموریت ، علم
 و عرفان تحصیل ایتسونلر . یاشلری ده کالنی بولسون . بندن صکره
 مرتبه استعداد و اقتدارلری نه کی مأموریتی ایجاب ایدر سه تعیین اولسونلر
 ایشته عابدين پاشا حضرتلری ده بویله یا باملیدر . » دیدی .

واحيفاكه سعيد پاشا حضرتلرينك بيان بيوردقلى بو على مسلكه
حالا اتباع اولنما مقده كويا راس مأموريته كچمك يوللى يولسز كندى
اولاد و اتباعلىنى قايرمق ايچون اك مهم بر فرصت اولدينى ذهابنده
بولنمقده واك مقتدر و مستحق و فقير آدملىك حقلى غصب اولنوب
انتظام امور دولت ديكر كون ايدلمكده در . اكر بو بابده جدى بر
تدقيقات يابلق لازمكسه بيهمم كه :

قاج ناصيه واردر چيقه جق پاك و درخشان

ايشته سعيد پاشا حضرتلريله صوك افتراق ۱۳۰۶ سنه سنده بو صورتله
واقع اولدى . اوندن صكرمه ده اوچ سنه قدر ياشادى . لكن بر دها
كوروشلمدى . صكره او استحقاق و استقامت مجسمه يه واليك
ويرلمديكندن ايكنجى دفعه اوله رق موش متصرفانه عزيمت ايلديكى
غزته لرده كورولدى . اوراده كيفسزله رك ماردن متصرفى انيس پاشا
ايله بجايشى بالا جرا ماردينه مواصلى متعاقب وفات ايلدى .

مؤخرأ بعض كيمسه لردن ايشتيكمه كوره ، قدامدن اولدينى جهته
چوق برشى استنليوب هيچ اولمزه بشيوز ليرا ويرسه بر ولايت
واليكنه تعيين اوله بيله چكى ، بعض داخله محرم لردن كنديسنه
تبليغ اولمش واقامتگاهنه كله رك ، الاى سنه لك استقامت و صداقتدن
صكره بوده مى باشمه كلدى ديه آغلامش و كال نفرتله رد ايلشدر :
العلم عندالله :

حلب دفتر دارلغنده بولنديم زمان انيس پاشا مرحوم والى ايدى .
موش متصرفلغنده سعيد پاشانك طوتدينى مدبرانه مسلكى و اجرا ايلش
اولدينى انتظام اداره يى هر كيجه تعريف ايدر بتيه مزدي . و دير ايدى كه
موش سنجاغنده نه قدر مجلس اداره و محكمه اعضالى و سائر مأمورلر
وارايسه منصوب و معزول هر برينك حقنده آيرى آيرى تحقيقات يابه رق

ترجه حاللرينى اويله منتظم ضبط ايلش ايدى كه دنيا ده اوندن منتظم اوراق كورمدم . يادكار اوله رق براقشدى ، بنده موش متصرفلغندم بولندجه ، بو اوراق منتظمه يه تطبيق حركت ايتدم .
تأمين آسايش لوا ايچون دستورالعمل اتخاذ ايتديكمدن هم موفق اولدم . همده پك زياده راحت ايتدم ، ديه كمال تقدير ورحمته ياد وتذكار ايلردى . [۱]

ايسته كوريليور كه سعيد پاشا چوقدنبرى استحقاقى اولان واليله تعينى حقنده ، اراده سنده شرفعلق ايتمش اولدينى حالده باب على اوخيرالحلف امتى رنجيده ايله كدن داريله رق موش متصرفلغنه قناعتله كيتمش اولدينى حالده ينه استقامت و صداقتدن ايرلامش و ضيا پاشا مرحوم كې - استقامت محض جنتدر بوملك و ملته - كې غير لايق سوزلر نشر و اعلان ايتمه كنه نزل ايتماشدر .

بين تفاوت ره از كجاست تا بكجا

بويله اخلاقى و استقامت و صداقة و حسن اداره مملكته تشويق

[۱] سالنامه علميه ده صوك زمانلر شيخ الاسلاملرينى يازدينم زمان پك چوق مشكلات چكدم . حتى شيخ الاسلام موسى كاظم افنديك ترجه احوالى نه باب مشيخت ، نه معارف و نه ده باب على سبيل اورا قنده بوله مدم . مشاراليه سكز اون دفعه باب مشيختدن خبر كوندردى بوكون يارين كونديرم ديدى كوندردى . سالنامه علميه نك طبى ايكي سنه يه قريب تاخر ايتديكى حالده ترجه حالى بولق نصيب اولدى .

نهايت مأموريتلرى حسييله اسمى موجود اولان سالنامه لره واوراده دخی بولنه میان وقوعات ايچون بعض ارباب وقوفه مراجعت ايدرك تاريخ تولدينه و رنجيه قدر عاداتا تخمينى بر صورتده يازمه مجبور اولدم . ايكنجى مشيختنده اوقاف تاريخچه سى طبع اولدينى زمان اوقاف نظارتده علاوه مأموريتلرى بولدينى جهنله بو تاريخچه ده ها مكممل و مفصل يازيله جفى مأمولنده ايكن ارده ده بر اسمدن بشقه فرق كورمدم .

شدى قيودات رسميه مزده اولان تذبذب حالى برده سعيد پاشا مرحومك اوفاق و بيوك و منصوب و معزول كافه مأمورلرك ترجه حاللرينه كسب وقوف ايتك صورتيله جمع و ترتيب ايتسنى تصور و هر حالزى بونكله مقابله بيوريكز .

وترغیبی حاوی دهها برچوق منظمه لرینی انشاءالله مجموعه ده نشر
ایده جگزر .

رحمة الله عليه رحمة واسعة

خاقان اسبق جنتمکان سلطان عبدالحمید خان ثانی حضرت تیرینک خلع
مؤسفلرندن صکره سؤاستعمال قبولری آچیلدینی برزمانده کمال تأثرله
شو (ترجیع بند) ی یازمش ومتعاقباً شق ایتمک آرزوسنده بولمش
ایکن بعض اخوان کرام ، زمان کلیرده نشر ایدرسکزر . اخطاریلله بنی
منع ایتشلردی [۱] .

عجب سلانیکه می منحصر جهان وطن
حیات فیضی وطن ، روح جاودان وطن
بولنمورمی دکر یرده خادمان وطن
همان اویرده میدر ارض وآسمان وطن
سلانیک اولدی بتون کائنات شان وطن
جهان بجمل قدرت ، پناه جان وطن

کبیر دوائر مأمورلر سلانیکدن
یاغار ستانبوله مغرورلر سلانیکدن
کیدر ممالک مشهورلر سلانیکدن
چیقار اهاالی به منشورلر سلانیکدن

سلانیک اولدی بتون کائنات شان وطن
جهان بجمل قدرت ، پناه جان وطن

[۱] اولوقت ، شیخ الاسلام اسبق عبدالرحمن نسیب افندی مرحوم ایله
برادرلری حاجی صالح افندی شو اخطارده بولنانلردن ایدی . عبدالرحمن نسیب
افندی . حضرتلری بشن آلتی سنه مقدم وفات ایلش ایسه ده برادرلری حاجی
صالح افندی برحیاتدر .